

Svenssons svindlande affärer

**Snilleblixten
som räddade
Kolmården**

Ulf Svensson & Per Frankelius

INNEHÅLL

Kapitel 1 Liten ort med stora problem.....	1
Perspektiv på Kolmården	2
Mörker, bara mörker	4
Kapitel 2 Ulf Svenssons ankomst.....	7
Upprinnelsen till scoutlägret	8
Scoutlägret och dess effekt	9
Kommittén för främjande av industri och hantverk	10
Beslutet att anställa Ulf Svensson	12
Projektet Marsbäcken i Västervik	14
Broschyrer och mässaktiviteter	17
Rekryteringen av sömnadsfabriken	20
Tegelbruk och företagsrekrytering.....	20
Vem var Ulf Svensson egentligen?	22
Kapitel 3 Tillblivelsen av Kolmårdens djurpark.....	26
Den geniala idén	27
Smart förankring av idén	27
Mötet i kommunalfullmäktige i juli 1962	28
Arkitekten Tage Hedlund	29
Insändare och första våg av motstånd	32
Kommunalfullmäktigemötet i september 1962	32
Förslaget att köpa in Uttersbergs gård	32
Avtalet med Tåby sockenallmänning	33
Jakt på kunskap.....	34
Det definitiva beslutet.....	34
Idén att sälja tomter	37

Försök att ta mångmiljonlån.....	37
Plan B: Privat finansiering och fortsatt planering.....	38
Lyckträffen: Avtalet med Denco.....	39
Avtalet med BP.....	42
...och John Mattsson.....	43
Kyrka, djurparksbolag och formellt första spadtag.....	44
Avloppsdeal, högkvarter och tillsättning av verkställande direktör.....	45
Mer finansiering.....	46
Byggnation i full gång.....	47
De första djuren.....	49
Reklamtidningen inför parkens öppning.....	51
Invigningen 1965.....	52
Kapitel 4 Resultat i världsklass.....	53
Ökad attraktivitet till Kolmårdens kommun.....	54
Tre decennier av makalös utveckling.....	56
Parken 1986.....	56
Syftet med Kolmårdens djurpark.....	57
Vad var det unika med parken?.....	60
Sven Gillsäters reflektioner.....	60
Mönsterpark i internationell toppklass.....	63
Kapitel 5 Ett urval av djurparksprojekt och episoder.....	67
Artikeln i <i>Scandinavian Review</i>	68
Tiger i tanken.....	69
Linbanan.....	70
Isbjörnarna.....	75
Utbytet med Rostock djurpark.....	76
Logotypen.....	77
Delfinariet.....	78
Tropikariet.....	81

Finansieringen av safariparken	82
Samarbetet med Saab.....	84
Konceptet aparium.....	86
Internationell puff: SAS-tidningen	86
Artikeln i <i>Reader's Digest</i>	87
Om veterinär Bengt Röken	90
Uppsatsskrivande studenter.....	90
Kolmårdsparkens vänner	91
Djurvårdarutbildning	93
Lantgården	95
Kulmården och konsten att rädda en myrstack	99
Jan Lindblad och den vita tapiren.....	101
Jan Lindblads tigrar.....	103
Trygg Hansa och delfinariet	105
Postkontor	106
BBC.....	106
Räddningsstationen för skadade djur.....	107
Vildmarkshotellet.....	108
Internationella böcker	113
LO och Lohuset	113
Kapitel 6 Reflektioner kring processen.....	115
Att lära av fallet Kolmården.....	116
Idéförsäljning	116
Förhandlingstaktik.....	117
Proaktivt kontaktskapande	118
Kreativ finansiering.....	119
Mediamarknadsföring	120
Motgångar som sporrar	122
Envishet	124
Stora arbetsinsatser	125
Välvilliga institutioner	125
Blick för möjligheter	126

Noggrann rekrytering	127
Detaljer och underhåll	128
En modell av framgångsfaktorer	129
Teamet kring Ulf Svensson	133
Svenssons värdefulla nätverk	137
Kapitel 7 Kungliga besök.....	142
Här fattar Ulf pennan.....	143
Kungen och drottningen både officiellt och privat	143
WWF-dagen	143
Drottningen, kungen och delfinerna	144
Kungafamilijs båtbesök.....	144
Kungamiddag med komplikationer	145
Kronprinsessan Victorias första officiella framträdande	146
Kapitel 8 Inte bara djurparken.....	148
Strängarna på lyran	149
Klostret och marmorbruket	149
Kampen mot barndiabetes och för ”unga begåvningar”	149
Idén ”En blomstrande värld”	150
Marianne Sterner-Svensson	151
Kapitel 9 Djurparken efter 1991.....	156
Intressant period för framtida forskning.....	157
Delfinlagunen	157
Noshörningen Nelson	157
Försäljningen av djurparken	159
Bamses Värld.....	163
Ny delfinshow	166
Tiger World	166
Delfinexpressen.....	167
Safarilinbanan	167

Berg- och dalbanan Wildfire	168
Forskning i och om djurparken.....	170
Kapitel 10 Positiv uppskattning.....	175
Belöning för mödan	176
Stipendiefond.....	177
Medaljer och utmärkelser	178
Reflektioner av Gunnar Henrikson	179
Reflektioner av Elisabeth Nilsson.....	180
Reflektioner av Björn Eriksson.....	181
Reflektioner av Bengt Röken	182
Kapitel 11 Innovativa processer.....	185
Begreppet innovation.....	186
En modell.....	189
Djurparken: en innovation?.....	190
Två typer av innovativa processer.....	192
En not om kunskapsgrunden	193
Om innovativa processers motstånd	194
En vetenskaplig slutsats	197
Ulf s epilog	199
Bildkällor	200
Ett brev som berör	201
Bildgalleri (opaginerat)	

Den geniala idén

Ulf Svensson kämpade på, som vi tidigare beskrivit, för att på olika sätt skaka liv i Kolmårdens kommun och bygd. Den riktigt stora och oväntade idén framförde han i maj 1962: Idén om ett fritidsområde med djurpark. Hur det exakt gick till är det bara Ulf Svensson själv som vet.

Ulf berättar:

Jag tror det var 2 eller 3 maj 1962 som jag var uppe på Råsslaskolan hos Erik Andersson på en lunchrast. Jag hade då funderat ett par dagar kring en idé om ett organiserat fritidsområde med djurpark. Jag hade också kontaktat Tage Hedlund på Kommunaltekniska Planeringsbyrån i Borås, som jag hade träffat tidigare av en slump under en fotbollsmatch. Jag tyckte att alla de där Stockholmarna som kom och våldgästade kommunen inte borde ha med sig pengarna hem. Erik var först lite chockad, men sedan sa han "kan inte vi träffas hemma hos mig ikväll". Det gjorde vi och under kvällen blev han begeistrad av idén. Troligen redan dagen efter gick Andersson till sina politiska kollegor i kommunen och berättade om idén.

Det lede till att Kommittén för främjande av industri och hantverk samlade till möte 7 juni 1962 och där lät Ulf Svensson presentera idén igen. Under det mötet bestämde kommittén att föreslå kommunalnämnden att i sin tur föreslå kommunalfullmäktige att lämna ett lån på 5000 kr till en förundersökning.

Smart förankring av idén

Ulf arbetade på med den intressanta visionen. Han besökte bl.a. Veterinärstyrelsen i Stockholm för att förankra idén. Han gjorde också besök hos länsveterinärer "som sa tvärnej". Genom backup från Veterinärstyrelsen började dock länsveterinärerna att mjukna lite.

man verkligen ett fantastiskt kulturinslag i parken som jag månade mycket om.

Arbetet i djurparken fortskrider. Totalt behövdes 10 000 kubikmeter berg sprängas bort varav 4000 i tiggeropen, hundratusentals kubikmeter jord schaktas bort och 6 kilometer vägar byggas.

Finansieringen var det största problemet – bara själva anläggningen av djurparksområdet skulle enligt Svenssons bedömning kosta 100 miljoner att bygga. Men genom en rad snillrika diskussioner och förhandlingar varav vi beskrivit de viktigaste lyckades Svensson få företag av olika slag med på vagnen. Det var dock ett mycket tungt arbete. Återblicka på fallet Denco. Ulf Svensson: “Jag tror jag hade kontakt med samtliga restaurangkedjor i Sverige”. I en reflektion 2015 konstaterade Svensson: “Jag sov sällan mer än 4 timmar de två åren före starten.”

De första djuren

Redan 1964 kom också de första djuren till parken. Det skedde söndagen den 18 oktober. In tågade 175 olika djur, exempelvis kameler, antiloper, flamingos, jakar, lamor, åsnor och vattenbufflar. Alla kom med djurtransporter från Danmark som var transitland. Det blev en dramatisk aktivitet. Mul- och klövsjukan hade fått ett utbrott i Danmark och danskarna var på väg att stänga sina gränser för djur. Men man hann få över djuren före verkställandet av detta beslut. Det krävdes dock en hel natt av intensivt arbete från en rad personer.

Ulf berättar:

Vi hade ju redan bestämt att vi skulle öppna djurparken för allmänheten den 27 maj 1965. Men invigningen höll på att spolie-ras totalt. Vi riskerade nämligen att inte få dit några djur och då hade det ju varit meningslöst att öppna parken.

En dag kom det larm om att mul- och klövsjukan brutit ut i Danmark. Ett veterinärråd ringde till mig och uppmanade mig att se till att djuren, som vi beställt genom vår djurhandlare i Köpen-

hamn, togs in i Sverige före klockan 23 nästa dag. "Då stänger vi gränsen till Danmark på grund av sjukdomen", sade han.

Sören Rasmussen och jag åkte omedelbart ner till Danmark och fick tag i djurhandlare Kraag. Efter en kort överläggning hyrde vi in bilar och körde omkring till olika platser och hämtade djur. Det var ju inte fråga om enstaka exemplar utan om ett djurbestånd för en hel djurpark – sammanlagt cirka 175 djur.

Hela dagen och natten gick åt för att klara detta konststycke men vi lyckades i alla fall. När vi sedan körde upp mot Helsingör på kvällen med vår kolonn blev det en kamp mot klockan. Skulle vi hinna med färjan till Sverige innan gränsen spärrades?

En av bilarna pajade ihop i Helsingör och gick inte att starta. Nu blev det verkligen dramatiskt. En traktor var det enda fordon vi kunde ragga upp. Jag fick syn på en bondgård där det lyste. Klockan var ju kvart i elva på kvällen. Jag ringde på och frågade om hjälp. Det gick vägen och traktorn kunde dra lastbilen med djuren ombord på färjan klockan 22.30.

Färjan avgick tidtabellsenligt och det var den sista färja som kunde ta med djur till Sverige. Sedan var det stopp i sex månader. Vi kom aningen försent men lyckades få dom att hålla färjan i fem minuter. Äntligen var de fyra lastbilarna på väg till Helsingborg och vi kunde pusta ut. Vi fick lasta om från den bil som havererat och så fortsatte vi färden med vår karavan upp genom landet till Kolmården.

Hade vi inte lyckats med denna expedition skulle det varit omöjligt att öppna djurparken den 27 maj. Vi hade för det första fått vänta i månader innan vi kunde köpa några djur. Och dessutom var det tre månaders karantän för djuren i Sverige.

Allt går dock att lösa. I det här fallet hjälpte oss ett veterinärråd, som förstod vår situation och ställde upp för Kolmården. Han var verkligen en praktisk byråkrat. Något sådant skulle säkert inte vara möjligt idag med den byråkrati som omger oss.

Parken köpte också svenska djur, exempelvis Gotlandsrusshästar från just Gotland. Tigrar och andra djur anlände senare, med flyg. Vad gäller tigrarna kom de att landa i februari 1965.

Lantgården

Ett intressant projekt var "lantgården" som invigdes i juli 1979. Ulf Svensson hade idén att bygga upp en lantgård eller egentligen två lantgårdar.

Ulf berättar:

De skrattade åt mig när jag kom med idén, men då sa jag att fråga en ung stockholmare var mjölken kommer ifrån och svaret blir tetrapaketen. Det fanns ett stort behov av att lära folk var mjölken kom ifrån och hur en gård fungerar.

Det medförde att Svensson lyfte telefonluren och slog en signal till Alfa Laval som nappade direkt. "Kolmården var så starkt namn", kommenterade Svensson. Kolmårdens djurparks inspektör Bertil Gustafsson kände till att de bästa mjölkorna var till salu hos Wennergren i Marbytrakten och det blev en grundplåt.

Visionen gick i uppfyllelse och de skapade dels en gammal bondgård, en torpladugård med ett par hästar, några getter och en kossa, dels en hypermodern del med den allra senaste tekniken. Totalkostnaden blev 3 miljoner kronor.

Lantgården invigdes som vanligt i Ulf Svenssons anda av en känd person. I detta fall var det kulturministern Jan-Erik Wikström som fick den stora äran. Han var för övrigt troligen den första jordbruksministern i Sverige som själv var lantbrukare. I samband med invigningen tog Ulf Svensson chansen att fylla på sin investeringskassa genom ytterligare ett proaktivt initiativ.

Ulf berättar:

Jag visste att statsråden hade en liten egen flexibel budget att kunna fördela. Så jag passade på att säga till Wikström att jag skulle behöva 125 000 till en kyrkorgel i Kolmårdskyrkan, och det skulle han ordna, vilket han också gjorde. Orgeln finns än idag i Kolmårdskyrkan och används flitigt.

Men åter till lantgården. Svensson kommenterade: "Det här var i hög grad en kulturell sak. Vi ville visa hur en gammal torparla-

dugård kunde se ut och samtidigt göra det möjligt att jämföra den med en hypermodern anläggning.” Han tillade detta om den moderna delen: “Där fanns automatisk utgödsling och automatisk mjölkning. Den var modernast i Sverige.”

Gården blev en demonstrationsanläggning för Alfa Laval och användes som utbildningsgård. Gården var en riktig mjölkgård.

Ulf berättar:

Det fanns en stor mjölkgård på Vikbolandet som hette Wennergren Marby. De skulle lägga ner hela mjölkproduktionen och vi köpte då alla deras kor. Det innebar att Kolmårdens djurpark kunde leverera 67 000 kilo mjölk per år till ett värde av tusentals kronor i månaden. I den lilla gården lyckades vi också skaffa de tre sista fjällkorna som gick att få tag på i Sverige. Det var en unik ras.

Det visade sig att mjölk kvaliteten från lantgården blev ypperlig. Fetthalten översteg genomsnittet med en halv procent.

Alfa Laval hade 15 mjölkkor och en mastig tjur i den moderna delen av lantgården. I den gamla delen fanns tre kossor i klassiska bås och där handmjölkade intresserade gårdsskötare korna i krukor av metall. I den gamla delen fanns också grisar, inte minst suggan som hade döpts till Rebecka. Denna sugga födde sedan upp kultingar och gav di inför en intresserad publik.

När det gäller koraserna fanns äkta Rödkullor. Rasen har i övrigt blivit sönderavlad. Det påstods att det bara fanns omkring 40 renrasiga Rödkullor kvar (jämför 8 motsvarande tjurar) då Svensson etablerade lantgården på Kolmården. Målet var att bevara den i svenskt lantbrukstradition så intressanta rasen.

På motsvarande sätt gjordes som framgått ovan insatser för rasen Fjällko. Fjällkorasen förekom vid tidpunkten i cirka 2 000 exemplar men de var inte alltid renrasiga. Rasen hotades av successiv uppblandning med andra raser.

Gården hade också hästar, närmare bestämt den ursprungliga svenska hästen Nordsvensk. Här fanns dels stoet med namn Skogsstjärna och två yngre hästar med namnen Linnea och Tor. Dessa tre hästar användes flitigt både för körningar i parken och faktiskt även i djurparkens jordbruk.

Trygg Hansa och delfinariet

Omkring 1982 behövde djurparken 240 000 kronor för kakel i delfinariet. Som vanligt leddes Svenssons tankar till något smart samarbetsupplägg. För Trygg Hansa blev det en perfekt marknadsföringsmöjlighet. Under tre år kom delfinerna att inför publik hoppa genom ringarna med Trygg Hansas logotyp.

Ulf berättar:

Av en tillfällighet fick jag genom en bekant veta att Trygg Hansa med sin livboj gärna ville köpa reklamplats av oss. Han hade vid ett tillfälle träffat marknadsdirektören på Trygg Hansa och nämnt att de skulle kunna köpa reklam i delfinariet.

I delfinprogrammet var ett inslag att delfinerna hoppade genom en ring. Samtidigt hade vi planerat att sätta kakel i hela den stora delfinbassängen men kostnaderna var mycket höga. Jag ringde upp marknadsdirektören på Trygg Hansa och erbjöd honom att köpa en ring med texten Trygg Hansa som är deras varumärke.

Vi bestämde tid för ett sammanträffande när jag var i Stockholm. Jag hade fått ytterligare vetskap om att man ville in på denna reklamplats men man hade uttryckt att det var omöjligt att komma överens med mig på grund av högt pris. Samtidigt har någon på Trygg Hansa framhållit att de skulle in på denna reklamplats vad det än skulle kosta. Detta var naturligtvis positivt för mig vid kommande träff.

I Stockholm träffade jag marknadsdirektören och första frågan till mig var: Vad skulle det kosta att köpa denna "ringreklam". Uppsättning av kakel i delfinariet skulle kosta 240 000 kronor. Det var självklart för mig att det var priset om de ville komma med. Ett avtal tecknades för en treårsperiod och priset blev vad jag hade begärt: 240 000 kronor.

Dyrt eller billigt är svårt att säga men vi löste ett stort problem på detta sätt och Trygg Hansa var nöjda. De tryckte t.o.m. upp ett speciellt kort med en hoppande delfin genom ringen i taket på delfinariet. Och vi kunde starta kakeluppsättningen.

fantasi & FAKTA

fantasifakta.se

Smakprov ur Svenssons svindlande affärer – Snilleblixten som räddade Kolmården
av Ulf Svensson och Per Frankelius, utgiven på Fantasi & Fakta, fantasifakta.se